

ספר

יסוד התשובה

והוא סדר דרכי התשובה אשר תיקן החסיד רבינו יונה
גירונדי זיע"א

בתוספת השלמות משאר ספרי רבינו
והארות וביאורים בדבריו הק'

יפרד לשני ראשים

ביכורי אלעזר

ציונים הארות ביאורים
ועיונים
בעניני עבודת התשובה

שיעורי המשגיה

הערות והארות ממורינו
המשגיה הגה"צ רבי דן
זאב הלוי סגל שליט"א

ועליהם נלוה

קובץ מאמרי התעוררות לימים הנוראים
לעורך הלבבות לעבודתו ית' בימי הרצון הנשגבים

מאמרי ביכורי אלעזר

ליקוטי אמרים
ודברי התחזקות
לימי הרחמים והסליחות

שיחות המשגיה

שיחות מוסר שמסר
מורינו המשגיה שליט"א
בימי הרחמים והסליחות

נלקט וחובר בעזרתו יתברך ע"י

אלעזר באדנער

מאנסי, נ.י.

חודש הרחמים והסליחות, ה'תשע"ט

וזאת למודעי

כפי שכתבנו בהקדמת הספר, כל
הדברים המובאים בספר בשם
מורינו המשגיח הגה"צ ר' דן סגל
שליט"א לא עברו את שבט הגהתו
כלל ועיקר, הדברים נכתבו אך
ורק על פי זכרוננו וכפי הבנתנו,
ועמנו תלון משוגתנו.

©

כל הזכויות שמורות

כתובת:

אלעזר באדנער

38 Dykstras way east

Monsey n.y. 10952

Tel. 845 356 4349

בארה"ק:

משפ' גאלדברג

ירמיהו 10 ירושלים

טל: 02-5388449

עימוד ועיצוב:

תגים 052-7650518

**מכתב ברכה מאת הגאון רבי דוד כהן שליט"א
ראש ישיבת חברון**

הנה הראני הרב הגאון ר' אלעזר באדנער שליט"א המזכה את הרבים בתורתו ויראתו ספר חשוב מאד שמוציא לאור לקראת ימי הרחמים והסליחות הבעל"ט והוא מיוסד על ספר יסוד התשובה למקים עולה של תשובה החסיד רבינו יונה זיע"א אשר כשמו הוא היסוד והדרך לעבודת התשובה והוסיף הארות וביאורים אשר יפרדו לשני ראשים, האחד ביאורי המשגית לרבינו גאון התורה והיראה מרן המשגית שליט"א אשר מסרן על סדר יסוד התשובה, והשני ביכורי אלעזר, ביאורים מקורות והארות מהרהמ"ת הג"ר אלעזר שליט"א והוסיף עוד משיחותיו של מרן המשגית שליט"א ומאמרים משלו לימי הרחמים והסליחות.

ועיינתי בספר ונוכחתי
לראות כי רבה התועלת
בו והוא זכות גדולה
ונושגבה לרומם את
המושגים ולעורר את
הלבבות לימי הרחמים
והסליחות, וסולל דרך
תשובה ודרך עליה לכל
בן תורה להתרומם
ברוממות הימים
וילמצוא דרך סלולה
לעבודת התשובה
ולדרך עליה של אורח
חיים למעלה למשכיל,
וזכות הרבים תלויה בו.
ויבדאי ראוי לכל בן
תורה בימים אלו לילך
בדרך יסוד התשובה
להיות יסוד ושורש
ליכות במדרגת הימים.

**הכו"ח לחזק הלבבות
בתורה ובמוסר
דוד כהן**

[illegible]

מכתב ברכה מאת אאמו"ר שליט"א

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו על אשר זכיתי לראות כאשר בני יקירי דיתיב בתוונא דלבאי הרב ר' אלעזר שליט"א, זכה להוציא לאור ספר יסוד התשובה מאחד מגדולי הראשונים, רבינו יונה מגירונדי, מעוטר בהערות אשר זכה לעטר ולהדר דברי רבינו יונה, ולדייק ולבאר בו כיד ה' הטובה עליו, טבועים בחותם האמת שהוא נר לרגלו תמיד. עוד זאת זכה להשית לראשו עטרת פז, להכניס בו ולשזר בין אמרותיו ובין בתריו, הערות והארות אשר שמע מפי מו"ר הגה"צ מרן המשגיח שליט"א על דברי רבינו יונה, וזכות גדול נפל בחלקו להפיץ ממעין טהור ומתוק הזאת, שיהנו בו רבים ויתעוררו מן דברים היוצאים מלבו הטהור.

בני שיחי' זכה להיות חלקו מיושבי ביהמ"ד וכל ישעו וחפצו ללימוד ועמל תורתנו הקדושה צרופה ביחד עם יראתו הקודמת לחכמתו, ועם מדותיו התרומיות, וענוותנותו היתירה שלא מחזיק טיבותא לנפשיה. עוד זכה בעמל נפשו להיות מבקש אמיתי לכל דבר שבקדושה, ולכל דבר תורה, ולהתדבק בעפר חכמים להסתופף בצילם, להתחמם באורם, ולשמוע מהם מדברי תורתם.

במה אקדם ה' אכף לאלקי מרום להיות זוכה לכך. עלי אני קורא מקרא זה "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני".

ובכן אני תפלה מעומקא דלבאי לפני בורא כל עולמים נותן התורה, שתזכה ביחד עם נז"ב החשובה שתחי', לראות רוב נחת דקדושה מצאצאיכם היקרים שיחיו לאוי"ט, ותמשיך מעלה מעלה על במתי התורה והיראה להרבות כבוד התורה וכבוד שמים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליה, מנוחה ושלום כל הימים, ויפוצו מעיינותיך המתוקים חוצה לברכה להרוות הצמאים לתורת ה'.

החותם באה"ר בלו"ג

אביך המבקש טובתך תמיד

צבי דוד באדנער

ק"ק 313 סאטמאר

**מכתב ברכה מאת מו"ח שליט"א*
ראש ישיבת טלז-קליבלנד**

יום ה' לסדר "הנני נותן לך את בריתי שלום" תשע"ו לפ"ק
לכבוד חתני אהובי כבני הגאון הרב ר' אלעזר באדנר שליט"א בן
ידידי עזו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה הר"ר דוד צבי באדנר
שליט"א,

חסדי ה' כי לא תמנו בראות איך שחתני היקר המצויין בכשרונותיו
ומדותיו הטובות, מתייגע ושוקד על תלמודו ימים ולילות, והוא מבני
העלייה המיוחדים בגודל אהבתו ודבקותו והתקשרותו לתורה
וחכמיה.

ומלבד גדלותו בתורה ברוב חשקו בתורה זכה להתקרב ולהתבשם
מאור תורתם של כמה מגדולי תורה ויראה של דורנו.

שמחה גדולה היתה לי כשראיתי גליונות ראשית פרי עמליך על מסכת
ביכורים, וכל מי שיעיין בספר הזה יוכח לעצמו שזכית להאיר עינים
בסוגיות הללו בעמקות ובקיאאות גדולה ורחבה וסברא ישרה וסגנון
ברור לתועלת הלומדים. וגם צרפת הרבה חידושי תורה שזכית
לשמוע מגדולי תורה של זמנינו בסוגיות אלו, ומובטחני שהספר תהא
לתועלת ולברכה לכל המעיינים בו.

ואני תפילה שתזכה להמשיך לעלות מעלה מעלה על במתי התורה
והיראה כפי אות נפשך, ולהפיץ כל מעיינותיך חוצה, ויהנו רבים מאור
תורתך.

ותזכה עוד עם נות ביתך שתחיי לראות בנים ובני גדולי תורה
ויראה עוסקים בתורה ומצות עד ביאת גואל צדק ב.ב.א.

ברגשי אהבה והוקרה
חותנך,

אהרן דוד בן לאאמו"ר הרב ר' יצחק הלוי גולדברג

*ניתן על ספרי ביכורי אלעזר על מסכת ביכורים

נר זכרון

לזכרו ולעילוי נשמתו הטהורה
של האי גברא רבה
שהיה נודע כמופת לרבים
במסירות נפשו על שמירת קדושת השבת,
וזכה להעמיד שושלת מפוארה בישראל
זקיני

הרב יעקב יצחק

בן הר"ר צבי דוד ז"ל

באדנער

נלב"ע בשמיני עצרת תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

נר זכרון

לאשת חיל עטרת בעלה
אצילת הנפש והמידות
מרת **מחלה פעסיל** ע"ה
בת הרב ר' יששכר זצ"ל
אשת הר"ר
יעקב יצחק **באדנער** ז"ל

זכתה להעמיד שושלת מפוארה בישראל
של לומדי תורה ותומכיה
נלב"ע י"א בכסלו תשס"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

נר זכרון

לעילוי נשמת זקני ואשתו
שהיו נודעים כמופת לרבים
ביראתם הטהורה ודקדוק במצוות
וזכו להעמיד שושלת מפוארת בישראל
הרב **יוסף** ב"ר משה **מייער** ז"ל
נלב"ע כ"ד בתמוז תשס"ה
ומרת **חנה** בת אהרון ע"ה
נלב"ע י"ח בתמוז תשע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

נר זכרון

מורי חמי זקני

מורנו הרב ר' **יצחק אייזיק**

בהר"ר אליהו **אזבנד** זצוק"ל

ראש ישיבה בטלז קליבלגר

נפטר ו' בניסן תשע"ב

מורי חמי זקני

הרב ר' **יצחק** ב"ר רפאל אפרים **הלוי** זצ"ל

נפטר י"ג באדר א' תשס"ה

ואשתו

מרת **בוניא** בת ר' יצחק ע"ה

נפטר י"א באלול תשס"ד

הנאהבים והנעימים

בחייהם ובמותם לא נפרדו

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

ידידי היקר הבלתי נשכח
רחים ומוקיר רבנן
לבו פתח לכל נדכא ונשבר
והאיר פנים לכל אחד ואחד
סבל יסורים בדומיה
ה"ה

הר"ר יהושע פאל ז"ל
בן הרה"ג ר' אליעזר דוד זצ"ל

נלב"ע בדמי ימיו
כ"ט בתמוז ער"ח מנחם אב תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

תוכן הענינים

בפתח הספר 11

יסוד התשובה להחסיד רבינו יונה גירונדי זיע"א ..... יט

מילואים ..... קיג

שיחת הגאון רבי אליהו דב וואכטפויגל

גדר התשובה במשנת רבינו יונה ביסוד התשובה ..... קסט

קובץ מאמרי התעוררות לימים הנוראים

שיחות המשגיח הגה"צ ר' דן סגל שליט"א ..... קעט

מאמרי ביכורי אלעזר לימי הרחמים והסליחות ..... ריג

ביאורי הפיוטים ..... רעג

בפתח הספר

יתברך הבורא וישתבח היוצר שזיכני לישב באהלה של תורה ולעסוק בדברי תורתנו ית"ש, והשפיע עלי רוב חסדיו כל הימים שאוכל להגות בתורתו הק' מתוך שובה ונחת, עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבנו חסדיך ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח. ועתה הגדיל חסדו עלי וזיכני לעסוק בספרא קדישא הדין, ספר 'יסוד התשובה', מעט הכמות ורב האיות, אשר חיברו חד מקמאי החסיד רבינו יונה גירונדי זי"ע, ולהיות מחובר לטהור, לברר מקחו של צדיק, וכל כמה שממשמשים בדבריו מוצאים בהם טעם חדש וגילוי עומק כוונתו.

ספר זה נפוץ בקרב תפוצות ישראל בשם 'יסוד התשובה', ובפי כמה מן הראשונים הוא מכונה 'סדר דרכי התשובה' (ארחות חיים הלכות ר"ה אות כו וכל בו הלכות תשובה, וכעי"ז מכונה בס' מנורת המאור הקדמון, וכ"ה מכונה בס' באר מים חיים שיובא להלן, אולם בדפו"ר הוא מכונה 'סוד התשובה').

ובאמת כשמותיו כן הוא - באשר הוא משמש הן כסדר דרכי התשובה המעשית, כפי שמפרט בו רבינו בפרטי פרטים היאך ינהג האדם בתחילת דרכי תשובתו, והן כיסוד לבנין עבודת התשובה כולה. היות שהלומד בספרי עבודת התשובה שחיברו הקדמונים ימצא, כי הן אמנם מקיפים הם את כל ענין עבודת התשובה ועד שמי רום יבואו ענייניה, אך מאידך גיסא האדם העומד בתחילת תשובתו יכול שיתרפו ידיו בראותו גודל העבודה המוטלת עליו, ולזה בא רבינו לפתוח

פתח לשבים ולהעמיד יסוד קצר אך מוצק לבאים בדרך התשובה, ועל גבו של יסוד חזק זה יוכל האדם להעמיד בנין גדול של כלל עבודת התשובה עד תכליתה, וכפי שהאריכו כל הספרים.

ועי' בביאורנו בפנים הספר (על דברי רבינו שיעשה עצמו כמי שבו ביום נולד וכו') שהבאנו כי כבר עמדו חכמי המוסר בענין זה, אשר מצינו שמחד גיסא חיבר רבינו את ספרו הגדול 'שערי תשובה', ובו איזן וחקר ארבעה שערים ועשרים עיקרים בכל ענפיה של עבודת התשובה, ומאידך חיבר את ספרו זה קטן הכמות, והלומד בו לא ימצא הרבה מעיקרי התשובה שביאר רבינו ב'שערי תשובה'. וכתבו כדברים דלעיל, שספר 'שערי תשובה' בא להורות את דרכי התשובה עד תכליתה, ואף גם להורות סדר כפרת העוונות ותיקונם, אולם ספר זה בא להורות הדרך שבה יתחיל האדם להכנס בפתח דלתי התשובה, ויצעד בדרך חדשה וטובה, ולאחר שיהיה לבו בטוח בתשובתו, אזי יש לו להמשיך בענין התשובה וכפרת העוונות, עד למעלה העצומה של 'בעלי תשובה' גמורים, אליו לא זכו צדיקים גמורים להגיע.

יחוסו של ספר זה לרבינו קדום מאוד, וכבר בתקופת הראשונים מייחסו בעל ארחות חיים לרבינו (כמובא לעיל), וכן הוזכרו דברי רבינו בספר הקדמון 'יורה חטאים' המיוחס לאחד מן הראשונים (אות נ). דברי רבינו בספר זה אודות 'תענית הראב"ד' הוזכרו גם בפי המגיד הדובר להבית יוסף, ויוחסו לרבינו, כדאיתא במגיד מישרים פר' בראשית (אור ליום השבת כ"ד תשרי) שאמר לו המגיד, 'ועשה כאשר הורה יונה קדישא', וכן שם פר' ויקרא (אור ליום שבת ה' לניסן שנת ה'ש"ג), 'וזכור דברי יונה קדישי'.

אך יש לציין כי בספר כל בו (הלכות תשובה) מביא את תוכן דברי הספר ולא הזכיר כי הוא מדברי רבינו, וכן במנורת המאור (הקדמון, לר"י אלנקאווה) הביא תוכן הספר ולא הזכיר שהוא מדברי רבינו.

בענין זה יצוין עוד, כי בדברי השל"ה הק' אנו מוצאים במקום אחד שמביא את ענין תענית הראב"ד בשם רבינו (שער האותיות קדושת האכילה), אולם במקום אחר (מס' יומא פרק נר מצוה) מביא כמעט את כל דברי רבינו בספר זה, בשם בעל 'באר מים חיים' (למהר"ח עובדיה, הקדמת המחבר) ולא בשם רבינו, ודבר זה טעון

ביאור. גם אביו של השל"ה בספרו ברית אברהם (פ"ה) מביא את תוכן הספר בשם בעל 'באר מים חיים', ולא בשם רבינו.

כאמור, צירפתי לדברי רבינו קובץ הערות ביאורים וצינונים, יקרא שמו **ביכורי אלעזר**, בו השתדלתי לציין מדברי רבינו בשאר ספריו שבהם ביאר הענינים בהרחבה, וכמו כן הבאתי מדברי רבותינו חכמי הדורות שביארו ענייני ודברי רבינו.

בכדי שלא להכביד על הלומד, חולק הביאור לב' חלקים, החלק האחד הוא חלק ה**ביאורים**, ובאו בתמצית על סדר הדף, והשני הוא חלק ה**מילואים** שבסוף הספר, שבו הרחבנו בביאור דברי רבינו.

זיכני השי"ת להיות יושב בשבת תחכמוני, בקהל חבר תלמידים מקשיבים **למורינו המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א**, ונהג בי מוריניו שליט"א טובת עין מיוחדת, וקבע עמדי זמן מיוחד ללימוד ספר קדוש זה בצוותא.

הדברים ששמעתי מן המשגיח שליט"א במסגרת הלימוד בצוותא, וכן דברים שמסר מוריניו על סדר הספר ב'וועד' לתלמידיו, כמו גם דברים ששמעתי מפיו בהזדמנויות שונות על ענייני עבודת התשובה - כל אלו צורפו למהדורתנו במדור **שיעורי המשגיח** ונדפסו על סדר הדף.

תיכף לתלמיד חכם ברכה, הודאה מרובה למע"כ מוריניו שליט"א אשר מפנה מזמנו העמוס להנחילנו ארחות חיים למעלה למשכיל, 'ברכהו השי"ת להמשיך בהרבצת תורה ויראה ולהנהיג את קהל עדת מרעיתו לאורך ימים ושנים, לשמחת לב מבקשי ה' בארה"ק ובגולה.

ספר זה נדפס על פי מהדורת 'מוסר הראשונים' תשנ"א, שי"ל עפ"י מהדורת אמשטרדם שפ"ז. והנה מאחר והלומד בספר ימצא כי אף שדברי רבינו באו בקצרה וברמיזה, מ"מ הדברים טומנים בחובם עומק רב ונכתבו בדקדוק גדול, ולעיתים יש נפקותא גדולה בשינויי הנוסחאות - לכן צירפתי מדור **שינויי נוסחאות**, שבו ציינו השינויים שבמהדורתנו לעומת מהדורת מכון שפתי חכמים תשס"ג, שיצא לאור ע"י הגה"צ רא"א דסלר שליט"א.

בסוף הספר צירפתי קונטרס מאמרי מורינו המשגיח שליט"א בימים הנוראים, שאמרם בימים הקדושים ימי הרחמים והרצון, ונרשמו על ידי גיסי הרב ר' אהרן הלל פראמאוויץ שליט"א כמן ימא לטיגנא, וכן קובץ מאמרים לימים הנוראים והם ליקוטי אמרים מדברים ששמעתי מרבותי, בתוספת דברים שנתחדשו בס"ד.

חשוב לציין כי אף שדברי מורינו המשגיח שליט"א שהובאו בספר זה, כולם דברים ששמענו בעצמנו מן המשגיח ולא מפי השמועה, ואף זכינו שאישר לנו להוציא את הספר - מכל מקום לא עברו הגהה על ידו כלל ועיקר, וכל טעות שתמצא לנו היא, ולא נכתבו אלא להאיר ולהוסיף לקח.

עזה תקוותי כי יהא הספר לתועלת למבקשי התשובה והיראה, ובפרט בימים הנוראים בהם לימוד ענין התשובה הוא מחובת היום (ויש ממהדורות הספר בהם צוין בראשיתו כך: ספר יסוד התשובה אשר ילמד האדם תמיד ובפרט בער"ה ועשי"ת). ישוטטו בהם רבים ותרבה הדעת והתשובה בישראל.

במסגרת עריכת הספר נעזרתי בכמה ת"ח שנתנו מזמנם היקר ושתו עיניהם על עלי הספר להגיהם ולהעיר הערותיהם המחכימות, הנני מודה להם בהודאה מרובה על טובה זו שגמלו עמדי, ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה'.

במיוחד אציין את ידידי החברותא הרב ר' בן ציון היימוויץ שליט"א, אשר על ידו הנני זוכה לעסוק בתורה הק' בדבוק ודקדוק חברים, ואף בדברי ספר זה דנתי עמו הרבה ונתלבנו הדברים בצוותא חדא, ועוד הוסיף והניף ידו לעבור על חלק מן הספר טרם הדפסתו. וכמו"כ עבר על הספר הרה"ג ר' חזקיהו יוסף פרצוביץ שליט"א והוסיף הרבה הערות והארות. יה"ר שיזכו להגות בתורה הק' עוד רבות בשנים ועוד יוסיף להם ה' טובה וברכה כהנה וכהנה.

כמו כן אקבע בזאת תודה מרובה להרה"ג ר' זלמן וייס שליט"א משגיח בישיבת תלמידי טלז-ריווערדייל ולהרה"ג ר' אפרים וואקסמאן שליט"א ראש ישיבת

מאור יצחק, אשר גם עמם קבעתי זמן מיוחד ללימוד הספר הק' דנן. ייש"כ גדול להרה"ג ר' זלמן שליט"א על אשר הקצה מזמנו ונתן עינו על חלק מן הדברים טרם הדפסתם, והוסיף הרבה הערות והארות.

במהלך עריכת הספר נעזרתי רבות בביאורו של הגאון ר' בנימין זילבר זצ"ל ליסוד התשובה ובביאור 'משיבת נפש' למו"ח הגרא"ד גאלדבערג שליט"א, וכן נשאתי ונתתי רבות בעניני הספר עם הרה"ג ר' ישראל דוד שלעזינגר שליט"א מרא דאתרא דקהל שערי תפילה. ישאו ברכה מאת ה' וצדקה מאלקי ישענו, וזכות הרבים תלוי בהם.

כן אודה בזאת לידידי הרה"ג ר' אריה רוט שליט"א מעיה"ק ירושלים תובב"א ואתו עמו הרה"ג ר' מרדכי שמואל הלוי הורביץ שליט"א והרה"ג ר' אלישע מרקוביץ שליט"א, אשר הרבה עמל ויגיעה השקיעו שיצא מתחת ידם דבר נאה ומתקבל, ולילות כימים השימו, ואכן חפץ ה' בידם הצליח וברוב כישוריהם ומרצם הוציאו מתחת ידם כלי מפואר. יה"ר שיזכו תמיד להגדיל תורה ולהאדירה מתוך מנוחה והרחבה כל הימים.

תודה מיוחדת למע"כ אחי ורעי לומדי בית המדרש כולל אברכים 'מאור יצחק' אשר מבלעדם לא הייתי זוכה לעסוק בתורה הק' כדבעי, ובפרט להעומדים בראשו, ראש הכולל מלפנים הרה"ג ר' משה מאירפלד שליט"א אשר השקיע מייטב כוחותיו להעמידו על תילו ולכונונו בדרך הישר, ולראש הכולל הנוכחי הרה"ג ר' אפרים מנשה איזאק שליט"א אשר ממשיך בדרכו ושם לילות כימים להרים קרן הכולל.

בצאתי את הכרך אקבע בזאת תודה גדולה מעומקא דליבא לאאמו"ר הרב ר' צבי דוד באדנער שליט"א ולאמי מורתי מרת נעמי שתחי', שהטיבו עמי טובת נצח וגדלוני והדריכוני בדרך התורה והיראה. ועל של עתה באתי, הודאה כפולה על שנטלו על שכמם כל עול הוצאת ספר זה. יהי רצון שיתברכו ממרומים בכל טוב, ויזכו תמיד להיטיב כאוות נפשם הטהורה, ויזכו לאריכות ימים ושנים בטוב ובנעימים, מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא, ונחת מכל בניהם ובנותיהם וכל יוצאי חלציהם.

אודה לקל שזיכני להכנס לביתם הגדול של מו"ח הרה"ג ר' אהרן דוד גאלדבערג שליט"א ראש ישיבה בשיבה הקד' דטעלז, וחמותי המשכלת מרת טריינא רבקה שתחי', הרבה קבלתי מהאווירה של תורה ויראה החופפת את ביתם. הברכה אחת היא להם, אך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם, ויזכו לחיים טובים וארוכים בטוב ובנעימים, וירונו נחת מכל יוצאי חלציהם.

טרם אכלה לדבר, חובה נעימה היא לי להביע תודתי העמוקה לרעייתי מנשים באהל תבורך מרת חנה שתחי', שמוסרת נפשה וליבה לעמוד לימיני לעזרני כדי שאוכל להגות בתורתנו הקדושה יומם ולילה מתוך מנוחת הנפש בלי הפרעות, וכל מה ששלי שלה הוא, ישלם ה' פעלה ותהי משכורתה שלמה מעם ה'. ואני תפילה שיזכנו השי"ת לגדל בנינו ובנותינו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתוך בריאות הגוף ומנוחת הנפש והרחבת הדעת, ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו וזרע זרענו עד עולם.

אשא תפילה לבורא כל עולמים כי זכות רבינו הק' זי"ע יגן עלינו באלף המגן, ונזכה בקרוב שישמע ה' בקול תחנוני כלל ישראל ויאר פניו על מקדשו השמים, ונראה בטוב ה' עין בעין בשוב ה' ציון, אכ"ר.

ער"ח אלול ה'תשע"ט, פה עיר התורה מאנסי נ.י. ארה"ב

אלעזר באדנער

יסוד התשובה להחסיד רבינו יונה גידונדי זיע"א

שלח לנו הקדוש ברוך הוא יבד עבדיו הנביאים וביד יחזקאל הנביא (יחזקאל יח, ל-לא) נאם ה' אלקים שובו והשיבו מכל פשעיכם ולא

שינוי נוסחאות: 1. ביד עבדו יחזקאל... [תיבות הנביאים וביד ליתא]

ביכורי אלעזר

מענין התשובה להשיב אחרים בתשובה

שובו והשיבו מכל פשעיכם. בביאור 'שובו והשיבו' פירש רש"י (יחזקאל שם) 'שובו אתם והשיבו את אחרים', דהיינו שישב בתשובה בעצמו וגם ישיב אחרים עמו, אמנם במלבי"ם (שם) פירש דלא קאי על תשובת אחרים, אלא 'שובו' היינו תשובה מאהבה ו'השיבו' קאי על תשובה מיראה. והנה רבינו בסיום ספרו כתב 'ואשרי הזוכה ומזכה', ונראה דהיינו אשרי מי ששב בעצמו ומשיב אחרים ג"כ, וכפירוש רש"י ב'שובו והשיבו'.

ובאמת רבינו אזיל בזה לשיטתו בשערי תשובה (ש"א אות נ) שכתב וז"ל, העיקר העשרים להשיב רבים מעון כאשר תשיג ידו שנאמר שובו והשיבו מכל פשעיכם למדנו כי זה מעיקרי התשובה, עכ"ל. הרי מפורש בדבריו ד'השיבו' קאי לגבי תשובת אחרים, וענין זה הוא מן העיקרים של תשובת עצמו.

ובטעם הדבר שענין זה הוא מעיקרי התשובה, עי' במאורי השער שביאר שהוא עפ"י האמור במשנה באבות (פ"ה מ"ח) 'כל המזכה את האחרים אין חטא בא על ידו'. עוד יש לבאר על פי מה שכתב הרמב"ם בספר המצוות (מ"ג ע"ג) דמכלל אהבת השם הוא שישב אחרים בתשובה, וז"ל, שציונו באהבתו יתעלה וכו', וכבר בארנו שזאת המצוה גם כן כוללת שנהיה קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו, וזה שאתה כשתאהב איש אחד תספר בשבחיו ותרבה בהם ותקרא בני האדם לאהוב אותו, וזה על דרך משל כן, כשתאהב אותו יתעלה באמת כאשר הגיע לך מהשגת אמתתו, אתה קורא בלי ספק הסכלים והפתיים לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו, עכ"ל. ולפי"ז י"ל דמשום